

**A BÉCSI VÉTELI EGYEZMÉNY,
MINT NEMZETKÖZI *LINGUA FRANCA* –**

**AZ EGYSÉGES ÉRTELMEZÉS ÉS ALKALMAZÁS ÚJABB IRÁNYAI
ÉS EREDMÉNYEI**

Doktori értekezés tézisei

Szabó Sarolta

TÉMAVEZETŐ:
DR. BÁNRÉVY GÁBOR, PROFESSZOR EMERITUS

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Jog- és Államtudományi Kar
Jog- és Államtudományi Doktori Iskola

Budapest, 2009

I. Az értekezés témája és a kitűzött kutatási feladat

Napjainkig öt kontinens hetvennégy országa csatlakozott az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló ENSZ-Egyezményhez (*United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG*; továbbiakban: Egyezmény)¹ beleértve a világkereskedelem valamennyi jelentős résztvevőjét is (kivéve az Egyesült Királyság és India).² A legutóbb csatlakozott országok között van Japán, Libanon, Örményország és Albánia.³ Az Egyezmény közzétett esetjoga pedig meghaladja a 2400 ítéletet. Az Egyezményt az egyik legsikeresebb nemzetközi egyezménynek tartják, ugyanis a részes államok számát véve alapul – legalábbis teoretikusan – az áruval kapcsolatos export/import ügyletek világszerte azonos szabály szerint történnek. Azonban az Egyezmény sikeressége nem csak a csatlakozott országok egyre növekvő száma alapján mérhető, ugyanis egyes szerződő államok gyakorló jogászaik, vagy vállalati körök, nem feltétlenül bírnak tudomással az Egyezményről, vagy nem ismerik annak szabályait. Következésképpen az Egyezmény több mint húsz évvel a hatályba lépése után annak ellenére gyakran kizárásra kerül, hogy a jogtudomány kitűntető figyelmé kíséri, valamint a nemzeti jogalkotók inspirációs forrásául szolgál. Azonban az újabb kutatások alapján megfigyelhető egy olyan tendencia, amely szerint a felek egyre nagyobb hajlandóságot mutatnak a – már nem is olyan új, de mindenképpen újszerű – rezsim elfogadására. Kétségtelenül alátámasztja ezt a megállapítást az egyre növekvő jogesetek száma is (legalább egy enyhe elmozdulás a legtöbb részes államban megfigyelhető, *per exemplum*, a több mint harminc hazai, döntően felsőbb bírósági jogesetből míg 2002-2006-ban tizenkettő, 2007-2008-ban már hat döntés született)⁴.

Az Egyezmény valódi „siker”-ének egyik fokmérője annak univerzális alkalmazásában rejlik. Ebbe beletartoznak olyan szempontok, mint, pl. a „*homeward trend*” elkerülése, a külföldi döntések „meggyőző értéként” (*persuasive value*) való figyelembe vétele. Az univerzális alkalmazást követő ítéletek száma az egyes országokban egyre magasabb (főként, pl. Svájcban, Olaszországban). Azaz egyre több ország ítéletei hivatkoznak a jogtudományi álláspontokon túl, más országok fórumainak Egyezménnyel kapcsolatos döntéseire, és „óvják” annak nemzetközi jellegét.

Másfelől, a sikeresség vizsgálatakor, számos kommentátor felhívja a figyelmet az Egyezmény jogalkotásban, szerződéskészítésben betöltött minta szerepére. *Magnus* képletes megjelenítésében az Egyezmény egy globális katalizátorként ábrázolható, mint amelyen nem csak mind a nemzetközi és a nemzeti adásvételi jogi, hanem az általános szerződési jogi szabályok is át kell szűrődjenek.⁵

Megkülönböztethető tehát az Egyezmény közvetlen (direkt) alkalmazása a nemzetközi ügyletekben, másfelől közvetett (indirekt) behatása, más nemzetközi, regionális és nemzeti fejlődésekben és adásvételi jogi reformokban.

Jelen értekezés kitűzött *célja*, hogy az Egyezményt, mint „nemzetközi *lingua franca*”-t – azaz, mint a különböző „ajkú” népek közötti univerzális közvetítő nyelvet – e két aspektus felől közelítse meg. A globalizáció ugyanis különös szerephez juttatta (juttathatja) az Egyezményt. Egyfelől megfigyelhető – a fentebb már említett –

¹ Kihirdette az 1987. évi 20. tvr., Magyar Közlöny 1987. 55. sz. (1987. november 29.)

² Az EK tagállamai közül még Írország, Málta, Portugália nem részes állam.

³ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html (látogatva: 2009. május 18.)

⁴ A Legfelsőbb Bíróság adatállományából 2009. februárjáig lekeresett döntéseket tekintve.

⁵ MAGNUS, Ulrich: 25 Jahre UN-Kaufrecht. *Zeitschrift für Europäisches Privatrecht*. 2006. 107.

egyezményes fogalmaknak és koncepcióknak (szavak és nyelvtani szabályok) importja. Másfelől, az egyre növekvő számú és változatos gazdasági szereplők (azaz a nyelvhasználóinak sokfélesége), valamint az eltérő jogrendszerek (azaz a sokféle nyelvi megjelenés) egyre inkább megerősíti, hogy szükségessé váljék egy érthető és megfelelő „közös nyelv”, egy többnyire egységesen használható kommunikációs eszköz.

A *kitűzött kutatási feladat* ennek megfelelően, a nemzetközi adásvételi jog uniformizálására megalkotott Egyezmény egyes rendelkezéseinek és összefüggéseinek vizsgálata, az egységes értelmezés és alkalmazás új irányaira tekintettel, azok eredményeinek elemzése és értékelése, valamint az elemzett Cikkek magyar belső joggal (Ptk., Kptk.,⁶ Ptk. tervezete,⁷ Szakértői javaslat⁸) való egybevetése, és a kapcsolódó, Egyezményre hivatkozó hazai ítéletek feldolgozása.

II. A kutatás módszere

Az értekezés hármasszerkezetű egysége a kutatás módszerének hármasszerkezetű felosztását indukálta. Az Egyezmény modell szerepének áttekintésekor az egyes egyezményes szabályokat átültető nemzeti jogszabályok és az ezeket vizsgáló jogirodalom került górcső alá. A nemzetközi instrumentum egyes Cikkeinek vizsgálatakor az Egyezmény Tanácsadó Testülete (*CISG-Advisory Council*; továbbiakban: Testület) véleményeinek elemzése és – ahol lehetett – ütköztetése a jogirodalmi álláspontokkal és az eddigi nemzeti fórumok joggyakorlatának fejlődési ívével. Végül, főként a Brüsszel I. rendelet joghatósági szabályainak Egyezményre kiható szabályait egyes elméleti és gyakorlati megfontolások vezérfonala mentén tanulmányozza az értekezés, az Európai Bíróság esetjogának részletes feldolgozásával.

Ugyan maga a jogszabályhelyek és vélemények, valamint jogesetek bemutatása, ismertetése bizonyos részeknek *leíró jelleget* ad, ezen túlmenően azonban az összefüggések feltárásánál – tekintettel a téma jellegére – különös jelentőséggel bírt az *összehasonlító jogi*, valamint az *elemző módszer* használata. Az összehasonlítás során különös figyelmet fordít az értekezés az egyezményes koncepciók és a hazai jogi megoldások párhuzamba állítására (így pl. az egyes Cikkek magyar jogszabályokban, tervezetekben való adaptálásának megjelenésére), valamint az Egyezmény szabályait alkalmazó magyar bíróságok által meghozott ítéletek „nemzetközi porondon történő megmérettetésére”.

Az ehhez szükséges *jogirodalom és jogforrások* többéves anyaggyűjtés eredménye, kiemelt segítségül szolgált a Hágai Jogi Akadémia könyvtára és elektronikus adatbázisai, valamint az Egyezmény *Pace Law School* oldalán közzétett elektronikus – főként angol nyelvű – források sokasága, illetőleg az UNIDROIT által gyűjtött jogesetek.⁹ Az értekezésben törekedtünk a kevés, azonban fajsúlyos hazai jogirodalom lehető legszéleskörűbb megjelenítésére, illetőleg a Legfelsőbb Bíróság adatállományában fellelhető hazai ítéletek teljességének – az egyes részeknél természetesen eltérő hangsúllyal történő – bevonására.

⁶ 1978. évi 8. törvényerejű rendelet a Magyar Népköztársaság Polgári Törvénykönyvének a külgazdasági kapcsolatokra történő alkalmazásáról (továbbiakban: Kptk.)

⁷ T/5949. számú javaslat a Polgári Törvénykönyvről (továbbiakban: Ptk. tervezete). 2008. június

⁸ VÉKÁS Lajos (szerk.): Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez. CompLex Kiadó, Budapest, 2008. (továbbiakban: Szakértői javaslat)

⁹ www.cisg.law.pace.edu, www.unilex.info

III. Az értekezés rövid bemutatása, a tudományos eredmények ismertetése

A dolgozat tartalma, szerkezete:

Az értekezés első nagyobb egységében (I. Cím) a nemzetközi *lingua franca*-kénti – azaz közvetítő nyelvként való – megjelenést az Egyezmény minta-funkciójának rövid bemutatása után, érintve az egységes értelmezés és alkalmazás alapjait (II. Cím), jutunk el a második nagy részhez, az egységesülő jelentéstartalmak – azaz a vizsgálódásunk szűkebb térréuma – új irányainak és eredményeinek elemzéséhez.

A munka központi magját a III. Címben 6 fejezetre osztott egyezményes koncepciók alaposabb tanulmányozása adja. A III. Cím központjába az „egyezményes nyelv” egyes nemzeti fórumok alkalmazása vitatott pontjait állítottuk. A kutatásban azokra a neuralgikus kérdésekre helyeztük a hangsúlyt, ahol a Testület az egységes értelmezés és alkalmazás reményében és igényével, a divergáló döntésekre és – bizonyos esetekben – a jogtudományi álláspontok megosztottságára tekintettel, véleményt adott ki. Ennek megfelelően – ahol szükséges külön összegzésben kiemelten – azt is elemeztük, hogy a Testület véleményei milyen „visszhangra” leltek (lehetnek) a jogtudományban, vagy a joggyakorlatban. Az értekezés másik vetülete, hogy az elemzett témákat követően természetesen nem tekinthettünk el a magyar belső jog, így az új Ptk. tervezetének, valamint a Szakértői javaslat megoldásainak ismertetésétől, összevetésétől, ezen túlmenően a hazai bíróságok Egyezménnyel kapcsolatos esetjogára – ahol lehetett – különös hangsúlyt fektettünk.

Mindezekon túlmenően, végül egy más irányú fejleményt is vizsgáltunk, nevezetesen, hogy az Egyezmény egységes alkalmazását közvetve, a joghatósági szabályok értelmezése kérdésében született Európai Bíróság ítéletei is befolyásolják. Ez utóbbi tehát egy valós, de korlátozott kiterjedésű (regionális) „uniformist” szabhat az unifikált jog és a közösségi jog bizonyos összefüggéseit illetően.

Az értekezés tudományos eredményei az alábbi vázlatban foglalhatók össze:

1. Az *Egyezmény modell szerepének* vizsgálatakor a kiindulópontot a globalizációs folyamatok, ennek megfelelően a nemzeti jogrendszerek kölcsönhatása, és versengése hozza, amely természetesen kihat az Egyezményre (egyes sűrűn importált nemzeti jogfogalmak összeegyeztethetősége az Egyezménnyel). Megfigyelhető, hogy az Egyezmény, mint „nemzetközi *lingua franca*” használatos a jogegységesítés, a nemzeti jogalkotás és a transznacionális szerződések megkonstruálásakor.¹⁰

Az Egyezmény hatása a *nemzeti jogokra*: a Tokelau-szigetek esete egy távoli és ritka példa az Egyezmény egésze, mint minta használatára a nemzeti szerződési jog újraszabályozását illetően. Más országok inkább szórványosan, egy-egy területről vettek át egyezményes kulcskonceptiókat, pl. szerződéskötés, alapvető szerződésszegés, árcsökkentés, kártérítés, elállás (északi országok, német kötelmi jogi reform, kínai, cseh, lengyel, orosz, észt jogszabályok). A *hazai* jogalkotást tekintve kiemelendő az új Ptk. tervezete, amely nem csak a külföldi kodifikációs példákából, hanem a nemzetközi

¹⁰ SCHLECHTRIEM, Peter H.: 25 Years of the CISG: An International *lingua franca* for Drafting Uniform Laws, Legal Principles, Domestic Legislation and Transnational Contracts. In: *Drafting Contracts under the CISG*. (Flechtner, Harry M. – Brand, Ronald A. – Walter, Mark S. eds.) Oxford University Press, 2007. 167-187.

jogalkotás eredményeiből is „inspirálódott”. Így figyelembe vette az Egyezményt, az UNIDROIT Alapelveket, valamint az Európai Szerződési Jog Alapelveit is. A konkrét rendelkezéseket illetően, pl. a tervezet kifejezetten utal az Egyezményre a felelősség alóli mentesülés szabályának megalkotásának előzményeként, az Egyezményhez hasonló rendelkezést tartalmaz a felek által ismert vagy alkalmazott szokások és gyakorlatok tekintetében, hasonlóan határozza meg a teljesítés idejének szabályait, valamint a szolgáltatás minőségére vonatkozó rendelkezések – a fogyasztói adásvételről szóló 1999/44/EK irányelv rendelkezéseiből adódóan – már a 2002. évi XXXVI. törvény óta a magyar belső jog részévé tette az Egyezmény 35. Cikk (1)-(2) bekezdésének megfeleltethető szabályozást.

A folyamat nem tekinthető lezártnak, ugyanis, pl. Japán modernizálni kívánja Polgári Törvénykönyvét, és ebben a munkában nagy hangsúlyt fektetnek a 2008-ban ratifikált Egyezmény szabályaira.¹¹

Az Egyezmény hatása más *nemzetközi egyezmények, mintatörvények* megalkotásánál is tetten érhető, pl. az UNIDROIT Alapelvek (1994, 2004), az Európai Szerződési Jog Alapelvei, valamint az Európai Adásvételi Jog Alapelvei vonatkozásában. Ezen túlmenően, az adásvételi szerződések elévülési idejéről szóló Egyezmény (1974, az 1980-as protokollal), a nemzetközi kereskedelemben a követelések engedményezéséről szóló ENSZ-egyezmény (2001); a mobil berendezésekkel kapcsolatos nemzetközi érdekekről szóló Cape Town Egyezmény (2001), a nemzetközi kereskedelmi választottbíráskodásról szóló mintatörvény (1985), végül, az OHADA¹² a Szerződések Egységes Szabályai megalkotásakor figyelemmel volt az egyezményes rendelkezésekre.

Az Egyezmény hatása az *EU szerződési jogi harmonizációját* tekintve: irányelvi szinten is megjelenik (az ún. fogyasztói adásvételekre vonatkozó 1999/44/EK irányelv¹³, kisebb mértékben az ún. szervezett utazási formákról szóló 90/314/EK irányelvben¹⁴), valamint „kisugárzó” hatása megfigyelhető az ún. DCFR-ben (*Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference*) is.

Az Egyezmény szabályai a *transznacionális szerződések* megalkotásakor is gyümölcsözőek lehetnek, mert az egyre elterjedtebb közös jogi nyelv és a kulcskonceptióknak közös értelmezése értékes segítség lehet akár már a szerződés tárgyalásának folyamatában, valamint leszoríthatják az ügylet költségeit.

2. Az Egyezmény *egységes értelmezése és alkalmazása* vonatkozásában az alapvető probléma abból a sajátos helyzetből fakad, hogy a nemzetközi egyezmény – amely egységes jog létrehozására hivatott – a részes államok csatlakozásával, ugyanazon országok belső jogának részévé válik, és mégis el kell, hogy különüljön a nemzeti jogtól, ugyanis célját és tárgyát illetően speciális elbírálást igényel. Ennek megfelelően a 7. Cikk (1) bekezdése az Egyezmény értelmezési elveit rögzíti.¹⁵ A citált Cikk rendelkezései közül

¹¹ SONO, Hiroo: Contract Law Harmonization and Non-Contracting States: The Case of the CISG. *Modern Law for Global Commerce. Congress to celebrate the fortieth annual session of UNCITRAL* Vienna, 9-12 July 2007

www.uncitral.org/pdf/english/congress/Sono_hiroo.pdf

¹² Az OHADA (*L'Organisation pour l'Harmonisation en Afrique du Droit des Affaires*; 1993-ban alapították) 27 afrikai állam jogának harmonizálását tűzte ki célul.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács 1999/44/EK irányelve (1999. május 25.) a fogyasztási cikkek adásvételének és a kapcsolódó jótállásnak egyes vonatkozásairól HL L 171., 1999. július 7., 12-16.

¹⁴ A Tanács irányelve (1990. június 13.) a szervezett utazási formákról HL L 158., 1990. július 23., 59-64.

¹⁵ „Az Egyezmény értelmezése során figyelembe kell venni annak nemzetközi jellegét és annak szükségességét, hogy elősegítsék az egyezmény egységes alkalmazását, valamint a jóhiszeműség érvényesítését a nemzetközi kereskedelemben.”

két kritériumot kiemelve, az *első*, a „nemzetközi jelleg” figyelembe vétele. E szempont megköveteli a jogalkalmazótól mind az „*outward trend*”, mind a „*homeward trend* megfűkezését”, a rendelkezés célja tehát a nemzeti jog beemelése, s ezáltal az egységes értelmezés lehetetlenülésének megakadályozása. Ezen felvetés egy ún. *autonóm értelmezés* szükségességét indukálja, azaz az Egyezményt *per se* kell értelmezni, amely által valóban kivívható egy széleskörű uniformizálás a nemzetközi adásvételi jogban. Az autonóm értelmezés szükségessége egyre több osztrák, svájci, spanyol, német és bizonyos olasz bíróságok jogeseteiben jelenik meg.

Az Egyezmény által szabott *második kritérium, az egységes alkalmazás*. Ez azt jelenti, hogy „minden jogvitában olyan döntésre kell törekedni, amely nemzetközileg követésre találhat”.¹⁶ A technika fejlettségi szintje sokat lendített e kérdés megoldhatóságában, ugyanis az internet segítségével olyan gyűjteményekhez is gyorsan és egyszerűen hozzáférhetünk, mint pl. a *CLOUT* („*Case Law on UNCITRAL Texts*”) Egyezményt érintő,¹⁷ valamint az UNIDROIT *UNILEX* adatbázisa¹⁸ és különösen fontos a *Pace Law School* keretében működtetett oldal,¹⁹ amelyen nemcsak az ítéletek angol fordítása, hanem a jogtudósi elemzések is jelentős számban elektronikus úton közzétettek. Mindezeket túlmenően, az ENSZ Kereskedelmi és Jogi Bizottsága összeállított egy ún. esetjogi kivonatot (*Digest*), amely átfogó bemutatását nyújtja az Egyezménnyel kapcsolatos esetjognak, valamint kifejezett célja, hogy a bíróságokat az Egyezmény alkalmazását illetően segítse.

Az *új irányok* vizsgálatakor az Egyezményt körülvevő, uniformizálódó jogi kultúra felépítésének egyik legújabb „kőművese” a *Testület*. A magánkezdeményezésre létrejövő értelmező fórum elsődleges célja, hogy kérésre, vagy saját kezdeményezésre az Egyezmény alkalmazásával, vagy értelmezésével kapcsolatos véleményeit közzé tegye. Az *első véleményben* a Testület végső soron kifejtette, hogy az Egyezmény hozzáilleszhető az elektronikus távközléshez, és publikált véleményükben konkrét javaslatokat tettek minden távközlést érintő egyezményes rendelkezés (cikkek szerinti) értelmezésére. (Megjegyezzük, hogy az Egyezmény szabályai kiegészítéseként fungál az UNCITRAL égisze alatt született Egyezmény az elektronikus kommunikáció alkalmazásáról a nemzetközi szerződésekből, valamint az ICC eTerms 2004 is.)

A *második vélemény* az Egyezmény 38. és 39. Cikkeinek értelmezését; a *harmadik a parol evidence, plain meaning* és a *merger clause* Egyezménnyel való kapcsolatát taglalta; a *negyedik* az áru jövőbeli gyártására, előállítására irányuló és a vegyes szerződéseket elemezte, az *ötödik vélemény* a vevő elállási jogát vizsgálta a fogyatékos áruk, vagy dokumentumok esetében; a *hatodik* a 74. Cikk szerinti kártérítés kiszámításáról szól; míg az utolsó, *hetedik vélemény* a felelősség alóli mentesülés 79. Cikk alapján fennálló egyes kérdéseit vette górcső alá.²⁰

¹⁶ SÁNDOR Tamás – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi adásvétel*. Budapest, Hvg-orac, 2005. 71.

¹⁷ www.uncitral.org

¹⁸ www.unilex.info

¹⁹ <http://www.cisg.law.pace.edu>

²⁰ Előkészületben: a szerződéstől való elállás; a hibás áru vagy szolgáltatás által okozott károk megtérítésére vonatkozó igények; kártérítés kiszámítása a 75. és 76. Cikk alapján; az áru szerződésszerűségével (35. Cikk) kapcsolatos kérdések.

3. Az *egységesülő jelentéstartalmak* tekintetében az értekezés eredményei az egyes Egyezményes rendelkezések szerint csoportosítva, az alábbiakban adhatók meg:

Az áru jövőbeni gyártására vagy előállítására vonatkozó és a vegyes szerződések

A Testület azon véleménye, hogy az *áru jövőbeli előállítására, gyártására vonatkozó szerződések* az Egyezmény alá tartozásának megítélésékor a 3. Cikk (1) bekezdésében szereplő „lényeges rész” értelmezésénél elsősorban a „gazdasági érték” kritérium használandó, az „alapvető” kritérium ellenben csak akkor veendő figyelembe, ha a „gazdasági érték” alkalmazása – az eset körülményét tekintve – lehetetlen vagy nem megfelelő, összeegyezteti a francia és az angol nyelvi változat („*essentielle*”, „*substantive*”) közötti eltérést. Azonban osztjuk *Schlechtriem* álláspontját, amely szerint előfordulhatnak olyan ritka kivételes esetek, ahol a hozzájárulás értékére és funkciójára *egyaránt* tekintettel kell lenni, tehát a Testület megállapítása nem értelmezhető mereven. Mindebből adódik az a következtetés is, hogy a „lényeges” fogalmát nem előzetesen meghatározott százalékos aránnyal célszerű számszerűsíteni, hanem esetről esetre történő, teljes körű értékbecslés alapján.

Egyértelmű a jogirodalomban és a hivatkozott esetek egy részében, hogy ha az áru jövőbeni gyártásához vagy előállításához munkavégzés vagy más tevékenység szükséges, akkor annak az Egyezmény 3. Cikk (1) bekezdésének „gyártás vagy előállítás” kifejezése feleltethető meg, és azt nem lehet az Egyezmény 3. Cikk (2) bekezdés alapján értelmezni. Illetőleg az (1) bekezdésének értelmezésénél irreleváns, hogy az áruk helyettesíthetőek vagy nem helyettesíthetőek, szabvány alapján vagy egyedi rendelésre készültek.

A *vegyes szerződések*re alkalmazandó (2) bekezdés alkalmazásakor a bírói gyakorlat egyértelműen a szerződés értelmezése alapján foglalt állást abban a kérdésben, hogy az árukra és a szolgáltatásokra vonatkozó kötelezettségek a felek szándéka szerint egyetlen vegyes szerződésnek vagy különböző szerződéseknek feleltethető meg (a releváns tényezők közé tartozik, többek között, a szerződés megnevezése és teljes tartalma, az árszerkezet és a felek által a szerződésbe foglalt különböző kötelezettségeknek tulajdonított jelentősége, súlya).

Abban nem alakult ki vita a jogirodalomban, hogy a (2) bekezdésben szereplő „túlnyomó rész” kifejezés értelmezésénél elsődlegesen a „gazdasági érték” kritériuma használandó, és az „alapvető” kritérium csak akkor vehető figyelembe, ha a „gazdasági érték” alkalmazása – az eset körülményét tekintve – lehetetlen vagy nem megfelelő. Azonban a „túlnyomó rész” fogalmát illetően *Schlechtriem* élesen bírálja a Testület véleményének azon pontját, mely szerint „nem előzetesen meghatározott százalékos aránnyal kell számszerűsíteni, hanem teljes körű értékbecslés alapján”. Kétségtelen, hogy a jogtudomány és a joggyakorlat kialakította azt a minimumot, amely szerint az Egyezmény nem alkalmazandó, amennyiben a teljes termék értékéhez viszonyítva a szolgáltatás értéke összegében több mint 50%, azonban egyértelmű, hogy a Testület szándéka egy egységes standard bevezetésére irányult.

Végül, a *komplex szerződések* gyarapodásával egyre nehezebbnek tűnhet az Egyezmény 3. Cikk (1) és (2) bekezdésének elhatárolása, ennél fogva, elképzelhető az egymásra tekintettel való értelmezésük és alkalmazásuk. Ebben az esetben az újabb döntések az ügyleteket a – Testület nézetével összhangban – a maguk egészében, a felek szándékának megfelelően értelmezik.

A szerződés értelmezése és bizonyítása – parol evidence rule, plain meaning, merger clause

Az Egyezmény a *parol evidence rule*-t semmilyen formában *nem tartalmazza*. Ellenkezőleg, számos rendelkezés előírja, hogy a felek nyilatkozataira, a lényeges körülményekre a szerződés és annak feltételei hatályának meghatározásakor tekintettel kell lenni (pl. 8., 11. Cikk). Az Egyezmény szabályai tehát *megengedik a külső bizonyítást a szerződés feltételeiben rejlő szándék feltárására*, ennél fogva a *parol evidence rule* és a *plain meaning rule* nem érvényesülhet az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződéseknél. Ennek megfelelő precedensjog alakult ki az amerikai bíróságok előtt.

A *merger clause* (teljességi záradék) az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződések esetében ellenben lerontja az Egyezmény szerződésértelmezésre és bizonyításra vonatkozó rendelkezéseit. Ennek értelmében a felek nem hivatkozhatnak azokra a korábbi nyilatkozatokra és megállapodásokra, amelyek nem szerepelnek a szerződésükben. Ezen túlmenően, amennyiben a felek szándéka erre kiterjed, a *merger clause* kizárhatja a kereskedelmi szokások alkalmazását is. Azonban egy ilyen *merger clause* hatályának meghatározásában, a felek nyilatkozatait, tárgyalásait, valamint az összes lényeges körülményt figyelembe kellene venni, amennyiben a felek erről nem rendelkeztek. Összegezve, az Egyezmény hatálya alá tartozó szerződéseknél célszerű a klauzula kibővítése az egyezményes rendelkezésekre tekintettel (pl. szokások, stb.). A teljességi záradék magyar jogba *történő „átültetése” az új Ptk. tervezet V. könyv (Kötelmi jog), VII. Fejezet (A szerződés értelmezése) 5:67. §-ában*²¹ csak egyoldalúan jelenik meg, holott hasznos, ha a belföldi jog – a felek nem minden esetben körültekintő megfogalmazásaira is figyelemmel – rendelkezik a fogalom alapkonstrukciójáról. Szemben a Ptk. tervezetével a *Szakértői javaslat szabályozása* (az UNIDROIT Alapelvek és az Európai Szerződési Jog Alapelvei rendelkezéseivel összhangban) a teljességi záradék *kettős funkcióját* önti normatív formába. A záradék egyfelől a szerződés tartalmának és terjedelmének meghatározásához nyújt segítséget, másfelől azonban a teljességi záradék szerződésértelmezési szabály is. Ennél fogva rendezni kell, hogy teljességi záradék esetén van-e lehetőség a szerződéses kikötések értelmezésekor a szerződéskötés során keletkezett korábbi iratok „bevonására”.²²

A megvizsgálási kötelezettség és az áru megkifogolásának szabályait illetően sommásan az alábbi megállapítások tehetők.

A vevő a körülmények által lehetővé tett legrövidebb időn belül köteles az árut *megvizsgálni* vagy megvizsgáltatni, azonban ennek elmulasztásának nincs önálló szankciója (38. Cikk). Ha azonban a vevő elmulasztja a megvizsgálást, és az áru a megvizsgálás által felfedezhető fogyatékoságban szenved, a 39. Cikkben foglalt értesítés időtartama attól az időponttól kezdődik, amikor a vevőnek „fel kellett volna fedeznie” a fogyatékoságot. Az áru megvizsgálásának ideje és módja az eset körülményeitől függ, míg a rejtett hiba esetén a megvizsgálás időtartama akkor kezdődik, amikor a fogyatékoság jelei nyilvánvalóvá válnak.

Az értesítés *tartalmát* tekintve – ellentétesen a német szöveg-változat „*genau bezeichnen*” jelentésétől –, a vevő számára megfelelő – és nem pontos – információkat kell

²¹ „Ha az írásbeli szerződés olyan kikötést tartalmaz, amely szerint az a felek közötti megállapodás valamennyi feltételét tartalmazza, az írásbeli szerződésbe nem foglalt korábbi megállapodások hatályukat veszítik.”

²² A Szakértő javaslat megjelenít tehát egy második bekezdést is: „A felek korábbi nyilatkozatai a szerződés értelmezésénél figyelembe vehetők.” (Szakértői javaslat 5:66 §).

tartalmazzon. Ez egyes esetekben tehát a szerződésszerűség hiánya részletes megjelölését jelenti, más esetekben a szerződésszerűség hiányának jelzése is elegendő (pl. ha olyan jeleket ír le, amelyek kijelölik a szerződésszerűség hiányának természetét). A német bírósági gyakorlat (csakúgy, mint a svájci) folyamatosan „lazítja” a szigorúbb szöveget, ekként közelítve egy egységesülő jelentéstartalomhoz (elhagyva a nemzeti jog által befolyásolt fordítást).

Az áru fogyatékosága esetén a vevő *értesítési kötelezettségének* „*ésszerű időn belüli*” fogalma mércéjének meghatározásánál a jogtudósok egyik csoportja által javasolt „nagyvonalú egy hónap” (*Schwenzler*) több gondolkodó által és a Testület véleménye alapján is merev ellenállásba ütközött. A jogirodalom és joggyakorlat egybevetésének konklúziója, hogy a germán jogrendszerű országok jogtudósainál érthető az a törekvés, hogy a nemzeti jogtól „átítatott” értelmezéstől eltávolítsák a bíróságokat a megkifogásolás egyezményes feltételeit illetően.²³ Azonban egy másik – bár tágabb – határidő vélelmének mechanikus alkalmazása tulajdonképpen ugyanarra az eredményre, és adott esetben az ügy ésszerűtlen és igazságtalan elbírálásához vezethet.

Összevetve a hazai, belső joggal a Ptk. más szabályokat tartalmaz, attól függően, hogy a fórum adásvételnek vagy szállítási szerződésnek minősíti az ügyletet, szemben az új Ptk. tervezetével, amely egy koherensebb rezsimit biztosít.

A vevő elállási joga az áru, vagy az okmányok fogyatékosága miatt

Az Egyezmény koncepciója az elállás szabályozását illetően a szerződés fenntartásához fűződő érdeket támogatja, amely értelmében a szerződéstől való „szabadulás” csak kivételes lehetőség (*extrema ratio*), ez a metódus azonban napjaink üzleti gyakorlatával is összeegyeztethető. Az értekezés a vevő elállási jogát vette górcső alá, elsőként a nem szerződésszerű áru szolgáltatása tekintetében, valamint az eladó második felajánláshoz való joga tartalmát és terjedelmét illetően.

Annak meghatározására, hogy a fogyatékos áru szolgáltatása esetében a 49. Cikk (1) a) pontja szerinti elállási jog a vevőt megilleti-e, elsősorban a szerződésben foglalt feltételek az irányadók, valamint amennyiben ez a szerződésből egyértelműen nem állapítható meg, akkor az a cél veendő figyelembe, amelyre az árut megvásárolták, a jogirodalomban és a joggyakorlatban is elfogadott és alkalmazott. A judikatúra olyan faktorok fontosságát hangsúlyozza, mint pl. saját használatra, vagy továbbértékesítésre vásárolta a vevő a terméket; mi a vevő pozíciója (pl. kereskedő, vagy más felhasználó); valamint mindezekre a hiba jellege is kihatással lehet.

A Testület véleményében rögzíti hogy „nem minősül alapvető szerződésszegésnek, ha a fogyatékoság akár a vevő, akár az eladó részéről orvosolható, anélkül, hogy a vevőnek ésszerűtlen kényelmetlenséget eredményezne, vagy olyan késedelmet okozna, amely a teljesítés időpontjával összeegyeztethetetlen lenne”. Ez a jelenség a német „*Recht zur zweiten Andienung*” irányába mutató tendenciaként értékelhető. Érthető módon a vélemény egy „jelentés-szűkítéssel” kívánja az összhangot megteremteni, annak ellenére, hogy az az Egyezmény szövegéből nem olvasható ki. Sőt a többségi vélemény a jogirodalomban ezzel ellentétes nézőpontot foglal el. Felvetődik a kérdés, hogy ezt a koncepciót a jövőben csak a német fórumok részesítik előnyben, avagy más bíróság ítéletei is elfogadják-e.

²³ A német, svájci bíróságok ugyanis rendszerint a nemzeti jogból fakadó „*unverzüglich*” jelentéstartalommal töltötték meg az egyezményes fogalmat. Megjegyezzük, hogy az osztrák legfelsőbb bírói testület továbbra is ragaszkodik az általa „kifejlesztett” – és az egységes alkalmazás ellenében ható – tizennégy napos általános időintervallumhoz.

Röviden kitér még az értekezés a további költségek és kényelmetlenségek, valamint az áru visszatartásának szabályozására, végül a fogyatékos dokumentumok és az elállás kapcsolatát elemzi. Megállapításra kerül, hogy ha az egyezményes szabályokat akként értelmezzük, miszerint a tömegáruk kereskedelme tekintetében általában alapvető szerződésszegést eredményez a szerződésszerű okmányok nem időben történő kiszolgáltatása, akkor az prompt választ adhat az ilyen ügylet sajátosságaira és az Egyezmény alkalmazhatóságát megkérdőjelező bírálatokra. Ennélfogva, az Egyezmény, ezzel az utóbbi értelmezéssel (valamint az INCOTERMS-sel és a UCP-vel együtt működve), hatékony megoldást nyújthat mind a tömegáruk, mind az okmányos adásvételek tekintetében.

Az elállást illetően a Ptk. és az Egyezmény jogi konstrukciója jelentős mértékben eltér egymástól. Ennek hangsúlyozása annál inkább indokolt, mert a *hazai ítéletek egy része* megtévesztő módon „beépítette” az Egyezményt a magyar belső, nemzeti jogba, olyannyira, hogy *nem tett különbséget a két szabályozás között*, sőt utóbbi rendelkezéseivel, bírói gyakorlatával igazolta az Egyezmény rendelkezéseit,²⁴ amely az autonóm értelmezés kívánalmával teljesen ellentétes.

A kártérítés mértékének kiszámítása

A kártérítés mértékének meghatározására az Egyezmény szövege kevés iránymutatást ad, amely azt a helyzetet eredményezi, hogy a konkrét ügyben eljáró fórum számos olyan kérdéssel szembesül, mint pl. elmaradt haszon, járulékos költségek, következménykárok, jogi költségek, jóhírnév sérelme, büntető kártérítés. A Testület a jogirodalomban meglévő többségi álláspontot jeleníti meg a vizsgált kérdések jelentős részében (pl. 74. Cikk a teljes kártérítés elvét fejezi ki). Azonban a veszteség mértékének bizonyítása tekintetében eltérést javasol a vezető kommentárok és jogesetek „fő sodorvonalától”. Ennek megfelelően az „értelmező megközelítési mód” alkalmazásával a károsultat terhelné annak *ésszerű bizonyossággal történő bizonyítása*, hogy veszteséget szenvedett, valamint a károsultat terheli a veszteség mértékének bizonyítása is, azonban azt nem szükséges matematikai pontossággal megtennie (pl. szakértői véleménnyel, piackutatási eredményekkel és elemzésekkel, statisztikákkal). Indoklásul az eltérő nemzeti megoldások, és az ennek nyomán születő divergáló döntéseket jelöli meg, mint amely nem segíti elő az Egyezmény egységes alkalmazását.

A kártérítés mértékének kiszámítása vonatkozásában röviden az alábbi *támpontok* adhatóak:

- a nemteljesítésből eredő károk tipikusan azon haszon piaci értékével mérhetők, amelytől a károsultat a szerződésszegés következményeként megfosztották, vagy azon ésszerű intézkedések költségeit jelentik, amelyek olyan helyzetbe hozzák, mintha a szerződés teljesedésbe ment volna;
- a károsult jogosult a szerződésszegés miatti, valamint a kárenyhítés érdekében megtett intézkedései során keletkező ésszerűen felmerülő többletköltségeinek megtérítésére;
- a károsult a szerződésszegés miatti, bírósági eljárással összefüggésben felmerült költségeire a 74. Cikk alapján nem tarthat igényt, azonban a bírósági eljáráson kívüli jogi kiadások költségként érvényesíthetők;
- a károsult kártérítésre jogosult a szerződésszegés eredményeként harmadik személyek által vele szemben támasztott pénzügyi veszteségei megtérítésére;

²⁴ Szegedi Ítéletábla Gf. I. 30.350/2003. sz. (BH2004.250); Legfelsőbb Bíróság Gfv. E. 30.206/2004/2. sz.

- a károsult jogosult a szerződésszegésből a jóhírnevében esett sérelem iránt kártérítésre, azonban itt is bevezetné az ésszerű bizonyossággal történő igazolás mércéjét (ellentétes álláspontok szerint ez az eredeti jelentéstartalom bővülését eredményezné);
- amennyiben a szerződésszegés következtében a károsult ésszerűen fedezeti ügyletet köt, anélkül hogy előtte a szerződéstől elállna, ennek ellenére a károsult a 74. Cikk szerint kártérítés keretében követelheti a szerződéses ár és a fedezeti vétel közötti különbözetet;
- a kártérítés nem hozhatja jobb helyzetbe a károsultat annál, mint amilyen helyzetbe a szerződés szerű teljesítés esetén került volna, ennél fogva, a károsultat megillető kártérítés összegének kiszámításakor a szerződésszegésből eredő károsultat ért veszteség ellentételezendő, elvben a károsultat megillető bármilyen haszon által, amely a szerződés nemteljesítéséből ered, valamint a büntető kártérítést a 74. Cikk alapján nem lehet megítélni.

A kártérítés mértéke vonatkozásában említésre méltó, hogy az új Ptk. tervezete – többek között – az Egyezmény 74. Cikkét vette mintául (5:118. §). Az Egyezmény koncepciójához képest új elem a (3) bekezdés, amely szerint a „szándékos vagy súlyosan gondatlan szerződésszegés esetében meg kell téríteni a károsultnak azt a kárát is, amelyet a szerződészegő fél csak a szerződészegés időpontjában láthatott előre”.

A kártérítési felelősség alóli mentesülés egyes speciális esetei

A 79. Cikket vizsgálva megállapítható, hogy azt a – többnyire a magasabb szinten lévő – bíróságok eddig rendszerint *stricto sensu* alkalmazták, megcáfolva azon kezdeti félelmeket, hogy az eladó a nem szerződés szerű áru szolgáltatása esetén a felelősség alól a vétkességi elv alapján bizonyos államok fórumai előtt könnyen mentesülhet. A nemzeti bíróságok tehát rációfolni látszanak minden olyan aggodalomra, mint amelyet, pl. *Schlechtriem* „landmark decision”-nak nevezett el, azaz az olyan államok, mint pl. Németország, vagy Ausztria, ahol a kártérítési felelősség rendszere a vétkességi elven nyugszik, a 79. Cikket majd félreértelmezve „legyengítik” az egyezményes koncepciót.

A Testület véleményével egyezően, egységesnek mondható az elmélet és a gyakorlat abban, hogy ha nemteljesítés vagy a hibás teljesítés *harmadik személy* mulasztására vezethető vissza, a 79. Cikk által a mentesülés megalapozásához lefektetett különböző követelmények a harmadik személy szerződő fél általi igénybe vételének természetétől függenek. (Általánosságban tehát az eladót nem mentesíti a 79. Cikk, amikor azok a kockázati körében kerülnek elmulasztásra, pl. az eladó saját személyzete vagy személyi állománya, és akiket az eladó a nyersanyag vagy a félkész termék szolgáltatásához igénybe vett.) A (2) bekezdése akkor alkalmazandó, ha a szerződő fél egy független harmadik személyt vesz igénybe a szerződés egészének vagy részének teljesítésére. Ilyen esetben a szerződő fél mentesüléséhez igazolnia kell, hogy a 79. Cikk (1) bekezdésében lefektetett követelmények beteljesültek, mind a saját, mind a harmadik személy tekintetében.

A másik – kapcsolódó – veszélyérzet, miszerint a bírói gyakorlat kiterjeszti a 79. Cikk fogalmát a gazdasági „hardship”-re a joggyakorlatban jelenleg még egyáltalán nem igazolódott. A jogirodalomban megfigyelhető egyfajta konvergencia-irány az elnehezülés 79. Cikk alá tartozása irányába, amelynek mozgatórugója egy minél koherensebb jogalkalmazás elérése (a Testület álláspontja is ezt erősíti). Jogesetek híján a kiterjesztés melletti érvek és ellenérvek azonban napjainkban még csak „visszhang nélküli kiáltások”, illetőleg egyértelmű „látlet” felállítására jelenleg nem tűnnek alkalmasnak.

A Ptk. vétkességi elven nyugvó koncepcióját az Egyezmény megoldásából inspirálódva először a Kptk-val „törte át” a jogalkotó. Az Egyezmény fogalmi elemi az új

Ptk. tervezetébe „transzplantálódva” jelennek meg. A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősségi szabálya²⁵ az Egyezmény 79. Cikkében foglalt normát tekintette mintának. Az értekezés az új Ptk. tervezetéhez képest a Szakértői javaslat fogalmazását²⁶ tartja pontosnak. Kihangsúlyozandó a két normaszöveg összevetésénél, hogy a tervezet, szemben a javaslat szövegével *nem egyértelmű*, és félreértésekre adhat okot.²⁷

4. Az univerzális Egyezmény bizonyos szabályai egységes alkalmazásához egy regionális fórum, az *Európai Bíróság* is – közvetve – hozzájárult, amikor a közösségi jog joghatósági rendelkezésének tartalmát vizsgálta, és ezzel tulajdonképpen az Egyezmény alkalmazhatósága kérdésében is állást foglalt. Az aktuális kérdés mélyebb vizsgálatának indoka, hogy az az Egyezmény egységes alkalmazásának egy *indirekt „csatornája”*, amely így közvetve kihat az „egyezményes nyelvre”.

Az Európai Bíróság ítéleteinek közvetett behatása tehát a joghatósági szabályokon keresztül történik. Az Egyezmény szabályai ugyan anyagi jogi (nem eljárásjogi, joghatósági) szabályokat tartalmaznak, azonban az egyezményes szabályok hatással lehetnek a nemzeti és nemzetközi joghatósági rendelkezésekre. Vizsgálódásunk a Brüsszeli Egyezmény, a (régi és új) Luganói, valamint a Brüsszel I. rendelet 5. cikk 1. pontjának, vagy a Kódex 55. § a) pontjának különös joghatósági szabályára helyezve, mindegyik – adott esetben eltérő értelmezéssel – lehetővé teszi, hogy adásvételi szerződések esetén a kötelezettség teljesítésének helye (*locus solutionis, place of performance, Erfüllungsort, lieu d'exécution*) szerinti bíróság előtt is megindítható legyen az eljárás. Az Egyezmény hatálya alá tartozó nemzetközi adásvételi szerződések vonatkozásában a teljesítés helye legtöbb esetben egyfelől az eladó kötelezettségét tekintve, az áru szolgáltatási kötelezettségének helyét (31. Cikk), míg a vevő kötelezettségeként, a vételár fizetésének helyét (57. Cikk) jelenti. Ebből kiindulva kérdésként merül fel, hogy a fentebb felsorolt jogforráshelyek joghatósági szabályának „működéséhez” mely esetekben van szükség „előkérdésként” az alkalmazandó jog, – a vizsgálódást leszűkítve – az Egyezmény szabályai által a kapcsolatot megteremtő teljesítési hely kijelölésére. Ez ugyanis *közvetlen utat képez az anyagi jogi szabályok és a joghatóság kimenetele között*, ui. a joghatóság megállapításához a *lex causae* előzetes meghatározása szükséges.

A Brüsszeli és a régi Luganói Egyezménnyel szemben a Brüsszel I. rendelet (és az új Luganói Egyezmény is) az *eladó és a vevő minden szerződéses kötelezettségére* – így a vevő fizetési kötelezettségére is – a szerződés jellemző kötelezettségének teljesítési helyét, azaz a *leszállítás helyét* a tényállás területi vonatkozásai alapján alkalmazza. Ennélfogva, a joghatóságot megalapozó *teljesítés helyének* mára *egységes közösségi jelentése* van, mely egy „*pragmatikus*” kritérium, azaz a szerződés realitásával összhangban került meghatározásra. Azonban a *leszállítás helyének* (*place of delivery, Lieferungsort, être livré*) kivételszabálya nem csak a bírói gyakorlatban nem oldotta meg a teljesítési hely fogalmából eredő bizonytalanságokat, az elméleti megközelítések is azt mutatják, hogy inkább újabbakat generált. (E helyütt csak utalunk az Európai Bíróság Color Drack ügyben

²⁵ „5:117. § Aki a szerződés megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést általa nem befolyásolható (ellenőrzési körén kívül eső), a szerződésszegéskor ésszerűen el nem várható, olyan körülmény okozta, amelyet a szerződéskötés idején nem látott és ésszerű elvárhatóság mellett nem is láthatott előre.”

²⁶ „...Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy elhárítsa.” SZAKÉRTŐI JAVASLAT i.m. 808.

²⁷ Ti. az egyik konjunktív feltételként megjelenő elvárhatóság, mint objektív mérce, nem az előreláthatóság jelzőjeként, hanem a szerződéskötéskor előre nem látható körülmény szerződésszegéskori elkerülése, vagy elhárítása során kellene, hogy szerephez jusson.

(C-386/05.) „kifejlesztett” *elsődleges szállítás helye (principal place of delivery, der Ort der Hauptlieferung)* lokalizálásának nehézségeire.) Összegezve, jelenleg az Egyezmény alkalmazására a Brüsszel I. rendelet különös joghatósági rendszerét és az Európai Bíróság ítéleteit tekintve, már csak két esetben nyílik mód.

Végül, kitér az értekezés a Brüsszel I. rendelet 23. Cikkének és a joghatósági megállapodásokról szóló Hágai Egyezmény (2005) *fórum-választással összefüggő egyes kérdéseire* is, elsősorban abból a célból, hogy praktikus megfontolásokkal szolgáljon a joghatóság és az alkalmazandó jog (Egyezmény) viszonyrendszerét illetően.

A kutatás eredményeinek hasznosítási lehetőségei:

Honnold megfogalmazásában: „Fél évszázad munkája érte el csúcspontját [az Egyezménnyel], amelyet a nemzetközi kereskedelem különböző nemzeti jogrendszerek Babeljétől való megszabadításának szükségessége éltetett[...].” Az Egyezmény végső célja azonban az uniform szabályok minél egységesebb alkalmazása, az értelmezések Babeljének elkerülése. Természetesen az abszolút egységes értelmezés nem lehetséges, azonban több mint húsz év tapasztalatával gyarapodva, az Egyezmény 7. Cikk (1) bekezdésében foglalt autonóm alkalmazás alapelvének szellemében, egy árnyaltabb és alaposabb építkezés folytatódhat. A végkövetkeztetésekben az értekezés rámutat, hogy a jogtudomány oldalán ez az ún. „*global jurisconsultorium*” új lendületet kapott. A *Testület* aktív munkája és az ennek eredményeként megalkotott vélemények kiindulópontja és következtetései – nyelvi megközelítésből – akként is felfoghatóak, hogy megfelelő *értelmezési és egyeztetési stratégiák* szükségesek a sikeres kommunikációhoz. Am ez önmagában nem elegendő, ugyanis a *joggyakorlat* kell megtalálja az egységességhez vezető ösvényt. Ehhez nyújthatnak hathatós segítséget a Testület „útmutatásai”, illetőleg az azokat feldolgozó (kritizáló, megerősítő vagy továbbgondoló) jogirodalmi munkák, így jelen értekezés is. Tekintve, hogy a kiadott vélemények viszonylag „frissek”,²⁸ ezért a jogirodalomban és a joggyakorlatban való „tapintható” megjelenésük a kutatás folytatását irányozza elő. Ezzel együtt, – az értekezés kitűzött kutatási céljának megfelelően – a joggyakorlat és a jogtudomány eredményeként *megfigyelhető az egyes egyezményes koncepciók önálló jelentéstartalmának körvonalazódása* (pl. ésszerű időn belüli megkifogásolás mikéntje, elállási jog, kártérítés tereumán).

Az új irány másik vonulatát képező *Európai Bíróság* ítéletei ellenben egy valódi (regionális) egységet teremthetnek a „sokféleségben”, meghúzva a közösségi rendeletek alkalmazásánál az Egyezmény fogalmi érvényesülésének „határait”. A mozgás kétirányú, ugyanis míg európai szinten a fogalmak autonóm jelentéstartalmát kívánják elérni, kizorítva ezzel a nemzeti (és az egyezményes) koncepciókat, másfelől felhasználják a Közösség 23 tagállamának „közös magját” képező Egyezmény fogalmait a szerződési jog harmonizációjához (irányelvek, Európai Szerződési Jog Alapelvei, DCFR).

A nemzetközileg egységesített Egyezmény nemzeti bíróságok előtt született eseteinek „felülvizsgálatára” ugyan nincs egy „szuperbíróság”, ennek ellenére – lényegi és nem kellően hangsúlyozott szempont, hogy – a nemzeti jogeseteknek helyt kell állniuk a nemzetközi porondon, ennek híján ugyanis értelmetlen egységes (autonóm) alkalmazásról beszélni.

²⁸ Az első vizsgált vélemény 2004-ben született, az utolsó 2007 végén.

Az Egyezmény huszonegy éves *hazai joggyakorlatának* porondján az autonóm alkalmazás, ennél fogva, a hazai jogirodalom (főként a kommentár,²⁹ tankönyvek³⁰), valamint a külföldi jogesetek ismerete, hivatkozásai elengedhetetlennek tűnnek, amelyben a XXI. század technikája nyújtotta elektronikus adatbázisok új lehetőségeket kínálnak. Következésképp, a magyar jogalkalmazók számára a dolgozat tárgykörébe eső külföldi, nemzeti bíróságok eseteinek feldolgozása, valamint a jogirodalmi álláspontok „válaszai”, mindenképpen hasznos forrásul szolgálhatnak (ezért is igyekeztünk a hazai fórum Egyezménnyel kapcsolatos előre mutató és kritikával illelhető döntéseit minél szélesebb körben számba venni).

Az Egyezmény *hazai helyzetét* tekintve két lényegi teendője a *jogalkotásnak*, hogy a pontatlan fordításból eredő dilemmák és nehézségek miatt indokolt a szöveg hivatalos kijavítása, valamint elodázhatatlan lenne a „kiüresedett” fenntartások visszavonása. Ezen túlmenően az értekezés a Ptk. tervezetéhez némely helyeken megjegyzéseket tesz, és módosításokat javasol (pl. teljességi záradék, szerződéses felelősség alóli mentesülés).

Az *egyetemi oktatásban* mindenképpen hasznosíthatóak az értekezés eredményei, egyes részeiben a graduális, más részeiben a posztgraduális képzésben. Ez utóbbiban ugyanis a fő cél már a komplexebb összefüggések és a gyakorlati megfontolások megismertetése, átadása.

Végül, reményeink szerint, az értekezés eredményei a *jogtudományban* is „visszhangra lelnek”.

Ahogy *Honnold* kifejezte, „ugyanazon szabályok nemzetközi elfogadása a kommunikációnak egy közös médiuma – egy *lingua franca* – a tapasztalat és gondolatok nemzetközi változásához. [...Ez] a dialógus pedig a jogban hozzájárul a kozmopolitább és világosabb megközelítési módokhoz.”

²⁹ SÁNDOR Tamás – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi adásvétel*. Budapest, Hvg-orac, 2005.

³⁰ BÁNRÉVY Gábor: *Nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Szent István Társulat, Budapest, 2007.; MÁDL Ferenc – VÉKÁS Lajos: *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2004.; VÖRÖS Imre: *A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga I-III*. KRIM Bt., Budapest, 2004.

IV. Az értekezés témaköréből készült publikációk jegyzéke

1. A Bécsi Vételi Egyezmény értelmezése múlt és jelen jogirodalma – a jogfejlődés tükrében. In: *Placet Experiri Ünnepi tanulmányok Bánrévy Gábor 75. Születésnapjára*. Budapest, Print Trade Kft., 2004.
2. Diszciplínák találkozása az Európai Unió jogegységesítésének színpadán: nemzetközi magánjog és jogösszehasonlítás. In: *Monumentum est aere perennius – Tanulmányok Péteri Zoltán tiszteletére*. Budapest, 2005.
3. Adalékok a Bécsi Konvenció korrajzához – a területi hatály koncepciója és fejlődése. *Jogtudományi Közlöny* 2005/10.
4. Közös úton – Beszámoló „A magyar nemzetközi magánjog az uniós csatlakozás után” c. konferenciáról. *Iustum, aequum, salutare* 2005/1.
5. A közösségi jog beékelődése nemzetközi szerződési jogunkba. *Külgazdaság Jogi Melléklet* 2006/9-10.
6. A megvizsgálási kötelezettség és az áru kifogásolása a Bécsi Vételi Egyezményben. *Külgazdaság Jogi Melléklet* 2007/5-6.
7. Parol evidence, plain meaning rule, merger clause és a Bécsi Vételi Egyezmény. *Külgazdaság Jogi Melléklet* 2007/7-8.
8. Az alapvető szerződésszegés és a vevő elállási joga az áru, vagy az okmányok fogyatékoságáért a Bécsi Vételi Egyezményben. *Külgazdaság Jogi Melléklet* 2007/9-10.
9. Az áruk jövőbeni gyártására vagy előállítására vonatkozó és a vegyes szerződések és a Bécsi Vételi Egyezmény. *Külgazdaság Jogi Melléklet* 2008/1-2.
10. A kártérítés mértékének kiszámítása a Bécsi Vételi Egyezmény szabályai alapján. *Külgazdaság Jogi Melléklet* 2009/1-2.
11. A Római Egyezmény egyes rendelkezéseinek megjelenése a tagállami bíróságok gyakorlatában. *Jogtudományi Közlöny* 2009/3.